

TERMÉSZETES INTELLIGENCIA A PROFESSZIONÁLIS NYELVI KÖZVETÍTÉSBN NATURAL INTELLIGENCE IN PROFESSIONAL LANGUAGE MEDIATION

Beszámoló a 28. alkalommal megrendezett TransELTE Fordítástudományi Konferenciáról

Eötvös Loránd Tudományegyetem Fordító- és Tolmácsképző Tanszék

Budapest, 2026. március 25–27.

Komáromi Csilla Rita

komaromicsr@student.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program

<https://orcid.org/0009-0003-5064-5755>

Várkonyi Erika Lívía

erilivi@student.elte.hu

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Fordítástudományi Doktori Program

<https://orcid.org/0009-0009-0741-340X>

Immár huszonnyolcadik alkalommal rendezte meg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Fordító- és Tolmácsképző Tanszéke a TransELTE háromnapos nemzetközi szakmai konferenciát. Ez alkalommal a természetes intelligencia szerepe került a középpontba a professzionális nyelvi közvetítésben. A rendezvényre számos európai egyetemről érkeztek meghívott előadók, akik saját szakterületük nézőpontjából közelítették meg a konferencia fő témáját. A 2026. március 25. és 27. között megrendezett esemény ezúttal is a Magyar Közlönykiadó és Igazságügyi Fordítóközponttal (MKIFK) közösen valósult meg, és az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága (DGT) is képviseltette magát. A konferencia angol és magyar nyelven, tolmácsolással, jelenléti formában, illetve élő internetes közvetítéssel zajlott.

A TransELTE konferenciasorozat első napja az ELTE BTK képviselőjében Eszenyi Réka elnökletével vette kezdetét. A nyitóbeszéd a természetes intelligencia szerepét hangsúlyozták a mesterséges intelligencia térnyerésének korában. Willem van Ee, a Holland Királyság nagykövete a nyelv érzelmi és kulturális rétegzettségére hívta fel a figyelmet, kiemelve, hogy az anyanyelv gazdagsága és jelentősége nem helyettesíthető. Lénárt Zsuzsanna, a flamand kormány diplomáciai képviselőjének kirendeltségvezetője a megértést olyan folyamatként írta le, amely nyitottságot és alázatot igényel. Réthelyi Orsolya, az ELTE BTK nemzetközi ügyekért felelős dékánhelyettese az egyetem új MI-projektjére utalva hangsúlyozta a téma időszerűségét. Robin Edina, az ELTE BTK Nyelvi Közvetítés Intézetének igazgatója pedig beszédében kiemelte: a szakma jövője nem az MI-vel folytatott versenyben, hanem a humán nyelvi közvetítők felelős, szakértői szerepvállalásában rejlik.

A délelőtti két plenáris előadás kijelölte a konferencia fő irányvonalait. Frieda Steurs (Leuveni Katolikus Egyetem) az ellenőrizetlen MI-használat kockázatait „hallucinált” Einstein-idézetekkel szemléltette, majd rámutatott a nyelvi iparág évi mintegy 7%-os növekedésére. Arra is figyelmeztetett, hogy a kisebb nyelvek esetében a szintetikus adatokra épülő gépi fordítás hosszabb távon minőségromláshoz vezethet. Előadása rávilágított a „glokalizáció” jelenségére is, amely a globális stratégiák és a kulturális alkalmazkodás összjátékából fakad.

Haidee Kotze (Utrecht Egyetem) Amara törvényéből kiindulva a fordítástudomány önreflexióját sürgette. Felhívta a figyelmet arra, hogy a nagy nyelvi modellek nemcsak a fordítás gyakorlatát, hanem a diszciplína alapfogalmait is érintik, és a manapság már nem megfelelő kategóriákat „zombikonceptiókként” jellemezte, hangsúlyozva a fordítás, az ügynökség, a nyelv és az etika bizonyos kérdésköreinek újragondolását.

A szünet utáni előadások a kompetenciák és az új szakmai profilok kérdését tárgyalták. Maleen Hof (Capabel Hogeschool, Utrecht) a Skills Lab-modellt ismertette, amely valós projekteken keresztül fejleszti a hallgatók szakmai és vállalkozói készségeit. Pilar Sanchez Gijon (Barcelonai Autonóm Egyetem) egy szakmai szereplőkkel készített interjúkra és ISO-szabványokra épülő kompetenciakeretet mutatott be, kiemelve a Python-alapismeretek fontosságát és a prompttervezés szerepét. Giselle Spiteri Miggiani (Máltai Egyetem) az MI-alapú szinkronszöveg-specialista (*AI dubbing linguist*) új szerepkörét vázolta fel, Szlávik Szilárd (ELTE BTK) pedig empirikus vizsgálattal igazolta, hogy a gépi fordításokban továbbra is jelentős – elsősorban stilisztikai – hibák maradnak, amelyek utószerkesztéssel sem mindig küszöbölhetők ki teljesen.

A délutáni plenáris előadáson Klaudia Bednárová-Gibová (Eperjesi Egyetem) a mesterséges és a természetes intelligencia komplementaritását hangsúlyozta. Az ezt követő workshopok a délelőtti témák gyakorlatba ültetését kínálták: Spiteri Miggiani a szinkronszöveg-specialista feladatait egy izgalmas, interaktív játék keretében mutatta be, Sanchez Gijon pedig az MI-alapú munkafolyamatok adatkezelési és annotációs kérdéseit tárgyalta.

Az első napot a *SpeedDates with the Profession* című program zárta, amelynek keretében az intézményben végzett nyelvi közvetítő szakemberekkel nyílt lehetőség rövid, kötetlen beszélgetésre.

A konferencia második napját Károly Krisztina, a Nyelvtudományi Doktori Iskola vezetője nyitotta meg. Beszédében különlegesnek nevezte a konferenciát, mivel fórumot teremt a hazai

és külföldi szakemberek számára, és mára a fordítói és tolmácsszakma legrangosabb nemzetközi tudományos eseményévé vált Magyarországon.

Ezt követően két plenáris előadás következett. Klaudy Kinga, nyelvészprofesszor, a magyarországi fordítástudomány megteremtője, *A fordítás végtelen változatosságáról* egy empirikus kutatást mutatott be, amelyben – kizárólag a természetes intelligencia segítségével – kimutatta, hogy egyetlen összetett angol mondat magyar nyelvre fordítása során a lehetséges fordítási útvonalak száma meghaladhatja az egymilliót. Ezután Károly Krisztina plenáris előadásában részletesen ismertette a publikálás folyamatát, különös tekintettel olyan kulcsfontosságú szempontokra, hogy miként választható ki a megfelelő folyóirat, hogyan kerülhetők el az ún. predátor folyóiratok, továbbá milyen lépésekből áll a publikáció folyamata. Eszenyi Réka pedig az *Across Languages and Cultures* fordítástudományi folyóirat kéziratbefogadási folyamatán keresztül mutatta be a szakmai elbírálás (*peer review*) menetét.

A plenáris előadásokat a Fordítástudományi Doktori Program doktoranduszainak előadásai követték. Elsőként Biró Adrienn ismertette kutatását, amelyben egy regény és annak televíziós adaptációja alapján vizsgálta a kultúraspecifikus kifejezések fordítása során alkalmazott fordítási stratégiákat és eljárásokat. Arányi Nóra és Gabányi Réka közös kutatási tervüket mutatták be, amelyben a mesterképzésben résztvevő fordító- és tolmácsszakos hallgatók körében vizsgálják az önértékelést és az énhatékonytságot. Varga Katalin interdiszciplináris kutatási tervét ismertette, amely az érzelem és a szentiment átvitelét elemzi az automatizált fordításokban. Végül Bakó Balázs mutatta be az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságon végzett tolmácsolási terepkutatásának általános tapasztalatait.

A délelőtti programot egy workshop zárta Kaisa Koskinen (Tamperei Egyetem) vezetésével, aki bevezetőjében rámutatott annak jelentőségére, miként képes a kutató mint cselekvő résztvevő (*agent*) a kutatás során előtérbe helyezni emberi mivoltát. Az egyéni feladat során a hallgatóság arra reflektálhatott, ki is az a személy, aki a kutatást végzi, illetve mely kontextusban alkot a ma egyre inkább automatizált kutatási folyamatokban. Az így kirajzolódó felismerések szorosan kapcsolódtak a professzor asszony másnapi plenáris előadásához, amelyben a művészetet mint a kultúrák közötti fordítás eszközt mutatta be.

A délután folyamán az Európai Bizottsággal együttműködésben megrendezett *Multilingualism Workshop* következett, amelyet a DGT részéről Spiegl Éva nyitott meg. Ezt követően Alexandra Krause (Bécsi Egyetem) ismertette a 2026-os ELIS nyelviipari felmérés (European Language Industry Survey) eredményeit, amelyek szükségessé teszik a nyelvi közvetítéshez megfogalmazott kompetenciakerék egyes alkotóelemeinek felülvizsgálatát. Nikola Kunte (DGT) betekintést nyújtott a fordítók közötti tudásmegosztás formáiba, valamint a munkatársak jóllétét támogató kezdeményezésekre. Végül Erik Angelone (Kölni Alkalmazott Tudományok Egyeteme) arra kereste a választ, milyen képességeket és tudást veszíthetünk el az MI-alapú fordítási környezetben, és mikor válhat ez károsná. Megállapításait a saját fordítói csoportjában végzett gyakorlatokból hozott tanulságos példákkal szemléltette.

A második nap szakmai programját záró kerekasztal-beszélgetést Eszenyi Réka (ELTE BTK) moderálta. Nikola Kunte (DGT), Alexandra Krause (Bécsi Egyetem), Erik Angelone (Kölni Alkalmazott

Tudományok Egyeteme), Haidee Kotze (Utrechti Egyetem), Frieda Steurs (Leuveni Katolikus Egyetem) és Barnaki-Párducz Noémi (Edimart) a hallgatóság által beküldött kérdéseket vitatták meg, többek között arra keresték a választ, hogy melyek azok a kifejezetten emberi képességek, amelyeket a technológia – egyelőre még – nehezen képes utánozni. A nap fogadással zárult, amely kötetlen kapcsolattévesztési lehetőséget kínált a szakemberek számára.

A konferencia utolsó napján az MKIFK képviselőjében Novakov Annamária egy megemlékező szöveget olvasott fel Szappanos Gézáról, az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda (OFFI) egykori vezérigazgatójáról, majd a résztvevők egyperces néma csenddel tisztelegtek emléke előtt.

Ezt követően Ruthmayer János, az MKIFK vezérigazgató-helyettese nyitóbeszédében hangsúlyozta a jogi felelősség oszthatatlanságát, kiemelve, hogy az igazságügyi területen a közhi-telesség nem ruházható át algoritmusokra, és a munkafolyamatok középpontjában továbbra is a természetes intelligenciával rendelkező szakember áll.

Kaisa Koskinen (Tamperei Egyetem) plenáris előadásában a posztthumán korszak fordítási paradigmáit járta körül, és szorgalmazta a képzési fókusz áthelyezését a kritikai gondolkodás és az etikai ágensség fejlesztése felé. Az MKIFK-szekció előadói – Novakov Annamária, Klenk Márk és Bolega Gáborné – a technológiai felkészültség, a fordítói döntéshozatal és a kormányzati fordítások speciális kockázatait tárták fel. Az ebédszünet előtti blokkot Stefanie Bogaerts (FreeLING) interaktív workshopja zárta, amely aktív részvételre és reflexióra ösztönözte a résztvevőket, s egyben meggyőző példákkal hívta fel a figyelmet arra, hogy a GDPR-tudatosság ma már nem adminisztratív teher, hanem a szakmai bizalom alapfeltétele.

A délutáni szekcióban Elisabet Tiselius (Stockholmi Egyetem) egy friss kutatását mutatta be, amelyben a két különböző típusú nyelvi közvetítési formát – az emberi tolmácsolást és az MI által végzett tolmácsolást – hasonlítja össze, különös tekintettel a kognitív kihívásokra. Agnieszka Chmiel (Adam Mickiewicz Egyetem) megosztotta a legfrissebb kutatási eredményeit; a távzinkrontolmácsolás különböző formáinak hatásait vizsgálta, többek között olyan tényezőkre fókuszálva, mint a kognitív terhelés és a stressz. Aleksandra Smoczyńska (OLA Interpreting) szakmai megfigyelései alapján rámutatott azokra az etikai kérdésekre, amelyekre az ilyen eszközök egyelőre nem képesek kielégítő választ adni. Zilahi Éva (MKIFK) pedig – szakmai pályafutása során szerzett tapasztalataiból merítve – valós példákon keresztül mutatott be olyan bírósági tolmácsolási helyzeteket, amelyekre az MI nem képes megfelelően reagálni. Előadásában hangsúlyozta, hogy bizonyos helyzetfelismerési képességek és kreatív megoldások továbbra is kizárólag az emberi tényezőhöz – az emberség dimenziójához – köthetők.

A nap egy újabb kerekasztalbeszélgetéssel zárult Seresi Márta (ELTE BTK) moderálásával, amelyen Elisabet Tiselius (Stockholmi Egyetem), Aleksandra Smoczyńska (OLA Interpreting), Agnieszka Chmiel (Adam Mickiewicz Egyetem), Alex Lawani (MFTE), Zilahi Éva (MKIFK) és Móricz Kristóf (ELTE BTK) árulta el, hogy használják-e, és ha igen, milyen mértékben alkalmazzák az MI-eszközöket a mindennapokban és a szakmájukban; majd olyan kihívásokra hívták fel a figyelmet, mint az adatvédelem, illetve a személyes szféra védelme.

A háromnapos rendezvény résztvevői valamennyien arra keresték a választ, miként értelmezhető újra a természetes intelligencia, az emberi szakértelem szerepe olyan szakmai környezet-

ben, amelyet a mesterséges intelligencia egyre inkább átformál. Az előadások és workshopok egyöntetű üzenete szerint a technológiai fejlődés nem a fordítói kompetencia háttérbe szorítását, hanem annak átalakulását és felértékelődését hozza magával, különösen a kritikai gondolkodás, az etikai döntéshozatal és a kontextusérzékeny értelmezés területén.

A konferencia részletes programja, valamint a három nap során elhangzott előadások visszaneézhető felvételei a rendezvény weboldalán érhetők el: TransELTE 2026 <https://www.btk.elte.hu/sites/default/files/BTK/attachment/2026-03/adatkezelési%20tájékoztató%20-%20transelte%202026.pdf>